

Dan wil ik de aandacht van de lezers nog op de knopen-fabricatie vestigen, waarmede te Batavia (en volgens zeggen ook te Singapore) verschillende Chineezzen zich zouden bezig houden en waarvoor — volgens mijn zegsman — hoofdzakelijk *Trochus*- en *Haliotis*-schelpen gebruikt worden. Nadere gegevens omtrent deze plaatselijke knopenindustrie ontbreken mij echter. Misschien weet een der Bataviasche lezers of lezeressen ons er wel meer van te vertellen.

Zou het — zoo vraag ik me ten slotte af — niet mogelijk blijken aan de sinds lang gevestigde, hierboven genoemde armbanden- en knopenindustrie ¹⁾ een grootere uitbreiding te geven? Het begin is er al, en zooals gezegd is ook het er voor benoodigde ruwe materiaal in genoegzame hoeveelheid te krijgen. De kwestie lijkt mij wel de moeite waard, dat er van bevoegde zijde de noodige aandacht aan besteed wordt.

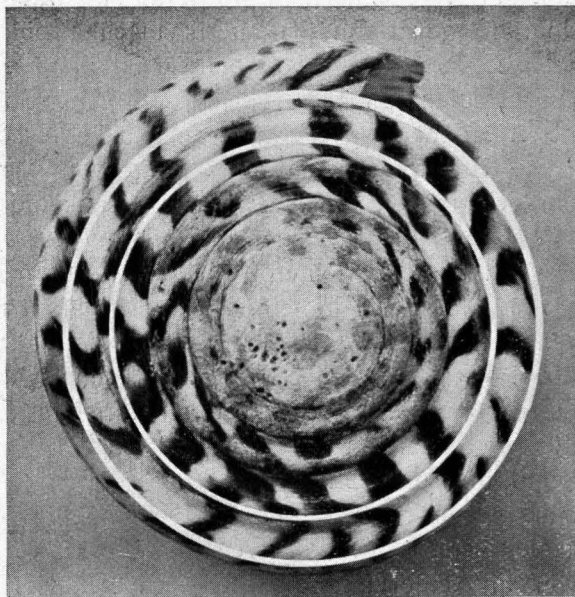

Fig. 6 Boven aanzicht van een schelp van *Conus millepunctatus*. De witte cirkels geven het gedeelte aan, dat tot armband gemaakt wordt.

Buitenzorg.

J. C. v. D. M. M.

¹⁾ Over de knopen-fabricatie (uit zoetwaterschelpen) bestaat een rijk geïllustreerde publicatie van ROB. E. COKER: *Fresh-water mussels and Mussel industries of the United States* (Bull. Bur. of Fisheries, Vol. 36, 1917 — 1918).

INLANDSCHE (VOGEL-)NAMEN.

Hoewel ik hier slechts in 't bijzonder wil spreken over vogelnamen, zoo meen ik dat het gezegde toch ook wel in 't algemeen toepasselijk zal zijn voor andere onderdeelen der natuurlijke historie.

Het is een feit, dat de Indische ornithologen vrij algemeen een bepaalde minachting te kennen geven voor de Inlandsche namen der vogels, deze bijv. niet eens noteeren en er zeker den Inlander niet speciaal naar vragen. En als reden daarvan wordt vaak genoemd: hij „zegt” tòch maar wat! (Nu leerde mij de ondervinding, dat dit *veel minder sterk* het geval is dan algemeen wordt aangenomen. Veel hangt hier o. a. af van de wijze van vragen. Maar — het komt voor en verder kan ook hij zich vergissen. Gelukkig daarom, dat eenige „contrôle” meestal niet moeilijk, en dan ook steeds *zeer gewenscht* is!) Maar ook nog andere vervelende kwestie's doen zich voor. Zoo gebeurt het bijv., dat — om zoo te zeggen — een hééle plaatselijke bevolking zich „vergist” (twee verschillende vogels in verschillende streken dezelfde naam! Voorb.: manintin = *Henicurus leschenaulti*, maar elders = *Alcedo meninting*) en men dan door het noteeren der namen zulke „vergissingen” als het ware officieel gaat bezegelen. Een ander bezwaar is nog, dat de Inlander meestal eenigszins nauwer verwante soorten niet uit elkaar houdt, doch ze onder één naam samenbrengt, waarbij de „verwantschap” soms al heel weinig met die van ons „natuurlijk systeem” te maken heeft.

Dat ook overigens bij dit werk *goede omgang met de bevolking en goed begrijpen van zijn taal* vereischten zijn, wordt (althans wat het laatste aangaat) nog zeer grappig geïllustreerd door het geval van den Amerikaanschen zoöloog, die wèl Inlandsche namen noteerde! Op zijn vraag: „hoe deze vogel heette”, antwoordden de belangstellend toeziende omstanders zeer consciencieus en beleefd: „doeka” (hoog-Soendaneesch voor: „ik weet het niet”). Waarop de Amerikaan op 't etiket van zijn vogel schreef: „Inlandsche naam: manoek doeka”.

Uit het bovenstaande volgt wel, dat men óók hier zijn gegevens critisch en met oordeel moet verzamelen, terwijl er ook hier „moeilijkheden” voorkomen — om op te lossen.

De vráág is echter: *heeft 't wel nut of zin om al die Inlandsche namen te noteeren?*

Ik antwoord hierop met een zeer positief: ja.

Ten eerste is er een zeker *practisch* nut. Onze bruine broeder namelijk is werkelijk een (feiten-) *kennner van de natuur zijner omgeving* (veel meer dan bijv. de Hollandsche boer! — natuurlijk echter is hij, evenals deze, „wetenschappelijk” zéér onbetrouwbaar). De Europeaan is dit niet, althans niet in een voor hem nieuwe omgeving, in 't bizonder dus op excursie, expeditie e.d. Wat ligt meer voor de hand, dan dat hij tracht van de kennis der plaatselijke bevolking gebruik te maken. En om deze vruchtbaar te genieten, is o.m. gewenscht, dat hij zoo vlug mogelijk (liefst reeds van te voren) de plaatselijke namen aanleert. (Zoölogen, die veel buitenwerk verricht hebben, zullen dit trouwens meerendeels wel bij ondervinding weten. En het viel mij wel eens op, dat zoölogische expedities naar gebieden mèt Inlandsche bevolking zooveel rijker buit meebrachten, dan zulke naar onbewoonde streken).

Maar er is óók nog een andere, meer *ideëele* reden! Er zijn namelijk Inlandsche namen (*en vooral deze soort zou ik zorgvuldig willen verzamelen*), die den vogel (en soms zéér goed) *kenschetsen in een van zijn bijzondere kenmerken* (bijv. het geluid). Er zijn zelfs vogels, die men direct „kent”, wanneer men maar eenmaal den Inlandschen naam weet. Voorb: karèjo voor *Amaurornis phoenicura*, dien men maar weinig te zien krijgt, doch wiens holle geluid ('t zij „krrr-wàkwàk” of „krrrjo” of „krrro”) nog al eens uit de sawah of uit het moeras opklinkt. Ook gebeurde 't mij, dat een vogelgeluid eerst dàn mijn „eigendom” werd, als ik door een bepaalden plaatselijken naam voor zijn voortbrenger op een zekere bijzonderheid daarin werd attent gemaakt (tjiprèt voor *Buchanga longa*, in wiens gezang telkens voorkomt het typische „tjeprrriet”). Behalve het geluid worden echter ook andere eigenaardigheden weergegeven. Bijv. kadalan voor *Rhinococyx curvirostris*, naar zijn, als een kadal (zeer treffend gezien!) loopen of sluipen over de takken. Zulke namen zijn m.i. het verzamelen overwaard!

Ik zelf noem er hieronder nog eenige, evenals de reeds gegeven voorbeelden nog niet voorkomende in de literatuur. (Met welk laatste niet wordt bedoeld, dat het niet gewenscht zou zijn om ook voor vele dier „bekenden” alsnog de (verborgen) beteekenis aan het licht te brengen).

Klanknabootsingen zitten in de namen:

Bedjoewit, tèktèkrèjon, tèktèkkorèd voor *Megalurus palustris*.

Tèngtèlokan voor *Pycnonotus bimaculatus*.

Manoek djebrès voor *Criniger gularis*.

Andersoortige kenmerken zitten in de namen:

M. apoe (apoe = kalk) voor *Prinia blythii*. Werkelijk is het beste uiterlijk-onderscheidingskenmerk van deze soort met *P. familiaris* en *P. polychroa* de kalkwitte onderzijde. [N.B. Naam niet te verwarren met M. apoeng (apoeng — opstijgen) voor *Miraфра javanica*].

M. hoerang (hoerang = garnaal) voor *Alcedo meninting*, in wiens nesten men werkelijk steeds, behalve vischschubben, ook de rose restanten van garnalen aantreft.

Djogdjog-djanggot (djanggot = kinbaard of sik) voor *Criniger gularis* met zijn witte, vrij lange en vaak recht naar voren gehouden keelveeren.

Mij naar hun beteekenis nog niet bekend (maar er vermoedelijk wel een hebbend!) zijn bijv.:

Saéran-bodo (Saéran = *Buchanga* ssp.; bodo = dom) voor *Crypsirhina varians*.

Tetimplik (nimplik = „ophoopen”; tetimplik = toegift) voor *Mirafrja javanica*.

Esè-nangka (èsè = zaad; nangka = bekende vruchtboom) voor *Zosterops* ssp.

Djeungdjing-teureup (djeungdjing = *Albizzia* sp.; teureup = een soort vogel-lijm) voor *Parus cinereus*.

Tjenènè (nènè = oud vrouwtje) voor *Sutoria edela* en *Orthotomus sepium*.

Bèker-paok (paok = gappen) voor *Eucichla cyanura* (*Pitta mulleri* heet wel bèker-ajer).

Tjaladi-kotok (tjaladi = „specht”; kotok = bijziend, kippig) voor *Dendrocopus analis*.

M. moentjang (moentjang = een boomsoort) voor *Lalaga nigra* (= *terat*).

M. oentjoeing voor *Cuculus sonnerati*.

Kalimboekan voor *Ptilopus melanocephala*.

Doel van het bovenstaande is ten slotte slechts: anderen op te wekken tot verzamelen en opgeven van vogelnamen — maar dan steeds met vermelding van de „verklaringen”. Door deze nl. krijgt die naam 1°. „relief” en wordt 2°. de kans, dat men te doen zou hebben met een slechts „beleefdheidshalve” door een bruinen broeder instantelijk „verzonnen” naam sterk gereduceerd. En ten laatste maakt juist dit de zaak interessant, omdat voor zulk een „verklaring” kennis van den vogel wordt vereischt!

SODY.

KORTE MEDEDEELINGEN

Nog iets van de tokèh.— In de December-aflevering van 1923 wordt verteld, hoe een tokèh zich schuldig maakt aan muizenmoord. Toevallig heb ik een ongeveer gelijk geval gezien.

In de badkamer en omgeving huist een groot exemplaar muurwandelaar. Op een morgen vond ik daar een musch zonder kop op den grond. In gedachten beschuldigde ik al een jeugdig exemplaar van het zachtste volk der aarde van de misdaad. Doch twee dagen later zag ik mijn tokèh met een musch in den bek tegen den muur zitten, den vogelkop in den breeden muil en het doode lichaampje met afhangelende pooten er uit! Toen ik sinjeur met een vlindernet trachtte te vangen, rende hij met medeneming van zijn prooi naar boven en verschool zich.

Zijn gebit schijnt dus sterk genoeg te zijn om musschenhalzen door te knippen.

V.

Het trekken van vlinders.— Zaterdag, 16 en Zondag, 17 Mei werd te Lembang 's morgens tusschen 10 en 12 uur een trek waargenomen van *Terias hecabe* L., een klein geel vlindertje uit de groep der „witjes”, of *Pieridae* (gekl. afb. in DAMMERMAN, Landbouwdierkunde). Het was mooi zonnig weer en er was bijna geen wind. De vlinders vlogen alle in de richting Noord-Zuid. Soms vlogen ze alleen of paarsgewijze, dan weer in groepen van tien à twintig. Vreterij aan planten werd nergens waargenomen. Op geen enkele plant heb ik ze zien rusten, wel zaten er op vochtige plaatsen van den weg hier en daar in groepjes bijeen, waarschijnlijk om te rusten en te drinken. Rondom een plasje van ongeveer een vierkanten meter zaten er zeker een honderdtal bijeen. Het aantal was zoo groot, dat met één slag van een vlindernet achtentwintig vlinders werden buitgemaakt.

De trek duurde 5 dagen, daarna was het trekken minder duidelijk, al was het aantal vlinders nog altijd abnormaal groot. Op een morgen, tijdens een regenbui zochten duizenden een schuilplaats onder de groote bladeren van een aardappelboom (*Solanum grandiflorum*).

Volgens KONINGSBERGER (Java, zoölogisch en biologisch) komt deze vlinder soms in eenige generaties achter elkaar in groot aantal voor, maar wordt dan weer binnen normale grenzen gehouden door sluipwespen, en wel door een *Chalcis*-soort.

VAN WELSEM.